Valtuustoaloite Ylöjärven harjualueen metsien suojelusta

Kaupunginvaltuusto 03.03.2025 § 27

”Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että kaikki Ylöjärven harjualueen metsät suojellaan niiden merkittävien luonto-, maisema- ja virkistysarvojen vuoksi. Harjualue on kaupungin tärkeimpiä vetovoimatekijöitä, tarjoten ainutlaatuisen luontoympäristön urbaanin ympäristön läheisyydessä. Kaupungin tulee käynnistää yhteistyössä Pirkanmaan ELY-keskuksen ja maanomistajien kanssa suojeluneuvottelut ja selvittää mahdollisuudet liittää alue Metso- ja Helmi-ohjelmien piiriin turvaten samalla maanomistajien taloudelliset oikeudet.

Perustelut

1) Luontoarvot ja biodiversiteetti
Harjualueen metsät ovat vanhoja ja monimuotoisia, sisältäen uhanalaisia kasvi-, sieni- ja lintulajeja, kuten varpuspöllö, hömötiainen ja töyhtötiainen. Alueen luonnontilaiset luontotyypit, kuten havupuuvaltaiset kangasmetsät ja harjumuodostumat suppineen, ovat erityisen arvokkaita luontokadon torjumisessa.

2) Maisema- ja virkistysarvot
Harjualue on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue urbaanin ympäristön välittömässä läheisyydessä, jota asukkaat ja koululaiset hyödyntävät ulkoiluun, retkeilyyn ja ympäristökasvatukseen. Hakkuut heikentäisivät merkittävästi alueen virkistyskäyttöä ja asuinympäristön viihtyvyyttä.

3) Kaavoituksen ja lainsäädännön ristiriidat
Harjualueen metsiä on maakuntakaavassa merkitty suojeltaviksi. Alueen kaavoitus on muutettava yksiselitteiseksi niin, että koko alue on suojelumääräysten alainen.

4) Ilmastovaikutukset
Ylöjärven ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää metsien suojelua. Vanhat metsät ovat tärkeitä hiilivarastoja, ja avohakkuut muuttaisivat alueen pitkäaikaiseksi hiilipäästölähteeksi.

5) Suojelun edistäminen ja maanomistajien huomioiminen
Metso- ja Helmi-ohjelmat mahdollistavat metsien suojelun ilman taloudellista tappiota maanomistajille. Kaupungin tulee edistää neuvotteluja ELY-keskuksen ja maanomistajien kanssa suojelumahdollisuuksien kartoittamiseksi.

Esityksemme

1. Ylöjärven kaupunki toimii laajasti siten, että se estää harjualueen arvokkaiden metsien hakkuut ja turvaa niiden säilymisen.

2. Kaupunki kaavoittaa alueen suojeltavaksi ja varmistaa, että hakkuisiin ei maisematyölupia myönnetä.

3. Kaupunki toimii päämäärätietoisesti Pirkanmaan ELY-keskuksen ja maanomistajien kanssa harjualueen metsien liittämiseksi Metso- ja Helmi-ohjelmien piiriin tai viimekädessä hankkii alueet omistukseensa suojeltavaksi.

Tällä aloitteella varmistamme, että Ylöjärven harjualueen metsät säilyvät myös tuleville sukupolville luonnonperintönä, virkistysalueena ja ilmastotoimien tukena. Koko harjualue nauttii suurta arvostusta kuntalaisten keskuudessa, mutta myös laajasti Tampereen keskuskaupunkialueella.

Vihreiden valtuustoryhmä ym.”

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Päätös: Kaupunginvaltuusto päätti lähettää em. valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 17.03.2025 § 90

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Esittelijä: Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus: Kaupunginhallitus päättää lähettää valtuustoaloitteen ympäristölautakunnalle ja tekniselle lautakunnalle lausuntoa varten.

Päätös: Hyväksyttiin.

Ympäristölautakunta 28.10.2026 § 146
145/11.04.00/2025

Valmistelija: Maisemasuunnittelija Kaisu Wallin
Kaavoituspäällikkö Esko Hyytinen
Ympäristösuunnittelija Laura Kokko-Salo
Ympäristöpäällikkö Sini Yli-Öyrä

Seloste ja perustelut: Ylöjärvellä on useampia harjualueita, joista merkittävimmät jakaantuvat kaupungin eteläosan suureen harjumuodostumaan sekä pohjoisosien pienempiin ja erillisiin muodostumiin. Ylöjärven pääharjujakso on noin 10 kilometriä pitkä yhtenäinen harjuselänne, joka ulottuu Tampereen rajalta Lamminpäästä Hämeenkyrön rajalle Pinsiöön. Koko harjualue on maakuntakaavassa varattu yleiseen virkistykseen ja ulkoiluun (V). Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava virkistyskäyttöedellytyksien säilyminen ja kehittäminen, alueen hyvä saavutettavuus sekä osoitettava maakuntakaavakartalle merkittyjen ulkoilureittien jatkuvuus virkistysalueella. Alueen suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota ympäristön laatuun, alueen ominaisuuksiin ekologisen verkoston osana sekä merkitykseen luonnon monimuotoisuuden kannalta. Harjualueella on yleiskaavalla suojeltuja ja luonnonsuojelulailla rauhoitettuja suojelualueita mm. kaupungin Pikku-Ahveniston harjualueen luonnonsuojelualue (n. 90 ha), Julkujärven metsä (n. 6 ha) ja Pinsiönkankaan yksityinen luonnonsuojelualue (n. 60 ha). Maakuntakaavan suojelumääräyksen mukaan alueella ei saa ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja. Teivaalanharju on maakuntakaavassa osoitettu valtakunnallisesti arvokas maisema-alue. Maakuntakaava ohjaa, että alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on

varmistettava, että valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Näin ollen kaupungin yleiskaavat eivät ole ristiriitaisia maakuntakaavan suojelutavoitteiden kanssa harjualueen osalta.

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry on esittänyt, että Pirkanmaata halkovalle harjujaksolle, johon Teivaalanharjukin kuuluu, laadittaisiin paahdeympäristöjen ja niiden hoidon kokonaissuunnitelma. Esityksen mukainen alue olisi laaja kattaen useita kuntia ja harjukohteita. Yhdistys on esittänyt kokonaissuunnitelman laatimista yhdessä eri toimijoiden kanssa. Sisä-Suomen elinvoimakeskus voi toteuttaa Helmi-ohjelman puitteissa hoitosuunnittelua ja -toimia pääosin yksityisillä suojelualueilla ja Natura 2000 -alueilla. Muilla yksityismailla voi toimia esimerkiksi Suomen metsäkeskus ja kuntien omistamilla alueilla asianosaiset kunnat. Valtion maiden hoitosuunnittelusta vastaa Metsähallitus. Helmi-ohjelman metsäteemassa priorisoituihin luontotyyppeihin kuuluvat mm. paahdeympäristöt. Ylöjärvi on muiden kuntien mukana esittänyt kiinnostuksensa kokonaissuunnittelua kohtaan kaupungin resurssien puitteissa. Paahdeympäristöjen kokonaissuunnittelua tulisi tehdä tiiviissä yhteistyössä ja edistää yhteisellä hankkeella. Ylöjärvi on esittänyt, että hanke olisi valtiovetoinen. Sisä-Suomen elinvoimakeskus on tuonut esille, että toimenpide sopisi Pirkanmaan Lumo-ohjelman toimenpiteeksi ja hoitotoimia voitaisiin esittää osittain Helmi-rahoituksella.

Kaupungin Hiilineutraali Ylöjärvi -ilmastotiekartan tavoitteita tukee metsien hiilinielujen vaaliminen virkistysalueilla. Kaupungin harjualueilla noudatetaan jo nykyisellään varovaisuusperiaatetta, ja metsien käsittelyssä on siirrytty jatkuvan kasvatuksen menetelmiin ja poimintahakkuisiin perinteisten avohakkuiden sijaan. Ylöjärven kaupunkistrategia 2026–2036 ("*Suurenmoisen sujuva arki*") korostaa vetovoimaista asuinympäristöä, asukkaiden hyvinvointia sekä vastuullisuutta. Strategisena tavoitteena on sovittaa yhteen hallitusti kaupungin kasvu sekä monimuotoisen luonnon ja puhtaiden pohjavesien turvaaminen. Harjualue, Teivaalanharjun ja Soppeenmäen harjukokonaisuus, on kaupungin identiteetin, imagollisen vetovoiman ja arkiaktiivisuuden keskeisin solmukohta. Tällä hetkellä maakuntakaava, voimassa olevat yleiskaavat (VR, VL) ja asemakaavat suojelevat riittävällä tasolla harjuluonnon. Kaavoituksella ei ole tiedossa harjualueelle Mapston mukaisia suunnitelmia.

Kaavoitus tunnistaa harjualueen erityiset luonnonarvot ja niiden turvaamiseen liittyvät huolet. Harjulla on sen geologiaan liittyviä erityisalueita mm. suppia, valorinteitä, muinaisrantoja. Teivaalanharjun suppa-alue on voimassa olevassa asemakaavassa osoitettu luonnonsuojelualueeksi ja alue olisi siten myös perusteltua rauhoittaa luonnonsuojelulain nojalla suojelualueeksi, kuten esimerkiksi Kangasalan Isolukon suppa-alue on rauhoitettu vuonna 2025. Vuoden 2026 alussa valmistunut Teivaalanharjun luonnonhoitosuunnitelma osoittaa harjulta noin 20 ha kokoisen suppa-alueen, sen luonnonarvot ja alueeseen liittyvät hoitotoimenpiteet. Harjualue on luontotyypeiltään moninainen. Teivaalanharjulle valmistunut hoitosuunnitelma on laadittu turvaamaan harjun eri luontotyypit kehittäen niitä monimuotoisemmiksi. Luontokadon torjumisessa tärkeää on muistaa metsien lisäksi myös muu arvokas luonto, avonaiset tai puoliavoimet alueet. Tällaiset uhanalaiset luontotyypit vaativat erityistä hoitoa ja seurantaa. Hoitosuunnitelmalla pyritään vastaamaan maakuntakaavan harjua koskeviin kehittämissuosituksiin ja harjun kasvavaan käyttöpaineeseen.

Muiden Teivaalanharjulla sijaitsevien kaupungin omistamien metsäalueiden liittämistä monimuotoisuutta tukeviksi OECM-alueiksi voisi myös selvittää.

Monimuotoisuutta tukevilla alueilla (OECM - Other Effective Area-based Conservation Measures) tarkoitetaan muita kuin varsinaisia luonnonsuojelualueita, joiden käytössä turvataan tehokkaasti ja pitkäjänteisesti alueella esiintyvät luontoarvot. Suojelualueista poiketen monimuotoisuutta tukevan alueen hoidon tavoitteena ei tarvitse ensisijaisesti olla luonnonsuojelu. Alueilla tapahtuvan toiminnan tulee kuitenkin olla sellaista, että siellä tunnistetut luontoarvot turvataan suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti osana muuta käyttöä. Turvaaminen voi perustua lailla säädettyihin velvoitteisiin, maanomistajan omaan päätökseen tai esimerkiksi hoitosopimuksiin. Ympäristöministeriö hyväksyy monimuotoisuutta turvaavat alueet kansainvälisesti sovittujen ehtojen perusteella. Teivaalanharjun hoitosuunnitelmassa on esitetty myös metsänhoidollisia toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi joillain harjun alueilla. Toimenpiteet ja virkistyskäytön vaatima ylläpito alueella olisivat paikoin paremmin sovitettavissa yhteen OECM-alueiden vaatimusten kuin varsinaisten luonnonsuojelualueiden vaatimusten kanssa. Monimuotoisuutta tukevien alueiden osoittaminen on myös olennainen osa EU:n biodiversiteettistrategian kansallisten sitoumusten toimeenpanoa 30 % suojelutavoitteiden kohdentamisessa vuoteen 2030 mennessä.

Useampi Ylöjärven harjualueista on myös luokiteltuja pohjavesialueita. Esimerkiksi Teivaalanharju sijoittuu Ylöjärvenharjun 1E-luokan pohjavesialueelle. Ylöjärven kaupunki on päivittänyt pohjavesialueiden suojelusuunnitelmansa vuonna 2025. Suunnitelmassa on listattu suositusluontoisia toimenpiteitä. Maa- ja metsätalouden alle on kirjattu, että pohjavesialueilla sijaitsevissa metsissä tulisi suosia jatkuvapeitteistä kasvatusta, jossa metsää ei uudisteta ja kasvateta yhtenä tasaikäisenä puusukupolvena, vaan metsiköissä on monen ikäisiä puita, joista poistetaan osa kerrallaan. Avohakkuuta ei tehdä, vaan metsä säilyy aina enemmän tai vähemmän peitteisenä. Metsien käytössä tulisi maanmuokkauksia ja ojituksia välttää pohjavesialueilla. Vaikka suojelusuunnitelmalla ei ole itsenäisiä oikeusvaikutuksia, voidaan sitä kuitenkin hyödyntää tausta-aineistona suunniteltaessa ja ratkaistaessa esimerkiksi suunnitelma-alueen maankäyttöä.

Rakentamislain 53 § ja 54 § osalta kaupunki käyttää lakisääteistä harkintavaltaansa. Valtakunnallisella maisema-alueella ja virkistysalueella maisemaa muuttavat toimenpiteet edellyttävät maisematyölupaa. Kaupunki selvittää tällöin alueen maisema- ja luontoarvoihin liittyvät toimintarajoitteet maakunnan vastuumuseolta ja Lupa- ja valvontaviranomaiselta. Maisematyölupaa ei tulisi myöntää, jos toimenpiteillä vaikeutetaan alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen tai turmellaan kaupunki- tai maisemakuvaa. Metsän suojelu on vapaaehtoista, mutta tietyn ikäisellä metsätyyppikuviolla se voisi olla hyvinkin varteenotettava vaihtoehto. Metsää voi myös hoitaa jatkuvalla kasvatuksella tai osittaisella hakkuulla avohakkuun sijaan ilman suuria taloudellisia menetyksiä. Myös yksityisten metsänomistajien on siedettävä tiettyyn rajaan asti omaisuutensa käyttöön kohdistuvia rajoituksia ilman oikeutta korvaukseen. Vaikka metsätalouden perussäädös on metsälaki, luonnonsuojelulaki asettaa sille tietyt rajat ja velvoitteet, jotka ajavat usein muiden lakien ohi. Laki suojelee laajasti uhanalaisia ja rauhoitettuja eläin- ja kasvilajeja. Aiemmat havainnot liito-oravasta laukaisee tarpeen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen selvittämiseksi.

Harjuluonnon suojelua on huomioitu jo nyt monin tavoin maakunta- ja kuntakaavatasoilla. Maakuntakaava sekä yleiskaavat ohjaavat vahvasti harjualueen kestävää virkistyskäyttöä. Kaupunginvaltuuston vuonna 2024 hyväksymä ilmastotiekartta sisältää linjauksia luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi sekä luonnolle koituvien haittojen vähentämiseksi maankäytön

suunnittelussa. Vuonna 2026 valmistunut Teivaalanharjun luonnonhoitosuunnitelma tukee myös vahvasti valtakunnan, maakunnan ja kaupungin asettamia tavoitteita. Luonnonsuojelualueen perustaminen edellyttäisi nykyistä laajempaa sitoutumista ja suunnitelmallisuutta sekä tarvittavien resurssien huomioimista budjetissa. Tarvittaisiin entistä tiiviimpää hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Alueiden käytön suunnitteluun ja ylläpitoon liittyviä vastuita kuuluu sekä ympäristö- että teknisen lautakunnan alaisuuteen. Luonnonsuojelualueen perustamisen sijaan voidaan myös edistää olemassa olevia suunnitelmia ja tavoitteita sekä pohtia lisäksi myös muita vaihtoehtoja luonnon suojelemiseksi.

Aloite on ollut myös teknisessä lautakunnassa lausuttavana.

Toimivalta: Hallintosääntö 121 §

Oheismateriaali: Valtuustoaloite

Lisätietoja päätöksestä: Kaavoituspäällikkö Esko Hyytinen, p. 044 431 4324, etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi

Esittelijä: Kaavoituspäällikkö

Päätösehdotus:

Ympäristölautakunta päättää antaa lausuntonaan kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle edellä olevan lausunnon vastauksena valtuustoaloitteeseen.

Päätös: Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti.
